05 සමාජ පාලනය

5.1 සමාජ පාලනයක අවශ්‍යතාව හා එහි ඓතිහාසික විකාශනය

ලතින් භාෂාවේ "Socius" යන වචනයෙන් බිඳී ආවක් ලෙස සලකා Society යන ඉංග්‍රීසි වචනය සිංහල භාෂාවේ දී "සමාජය" යනුවෙන් භාවිත වේ. එකතු වී සහයෝගයෙන්, මිත්‍රත්වයෙන් කටයුතු කිරීම යන අරුත් එහි ගැබ්වී ඇත. එය හුදු සාමාජිකයන් පිරිසකගේ එක්වීමක් පමණක් නොව අන්‍යෝන්‍ය අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වයන් සහිත පොදු ලැදියාවක්, පොදු එකඟතාවක් සහිත ගොනුවකි.

මානව ශිෂ්ටාචාරයේ එදා මෙදාතුර කුඩා ම ඒකකය පවුල ලෙස සමාජ විද්‍යාඥයෝ තර්ක විරහිත ව පිළිගනිති. මව, පියා, දරුවන් හා බන්ධූන්ගෙන් සමන්විත මෙම කුඩා ව්‍යුහය සමස්ත සමාජයේ තැනුම් ඒකකය වේ. අතීතයේ පැවති මහ පවුල හෙවත් විස්තාරිත පවුල නූතන නිරීක්ෂණය හා ආර්ථික ව්‍යුහය තුළ න්‍යෂ්ටික පවුලක් ලෙස සංකෝචනය වී ඇත. විස්තාරිත පවුල තුළ පැවති ළමා, වැඩිහිටි සමීපතාව නිසා දරුවන් නිරායාසයෙන් ම සමාජ සේවයට විවෘත ව පැවතිණි. මෙම පවුල තුළ වගකීම්, බැඳීම්, යුතුකම්, සම්ප්‍රදායන්, නීතිරීති, චාරිත්‍ර වාරිත්‍ර, සාරධර්ම ආදි අතිමහත් සංකල්ප සමුදායකින් හැඳින්වෙන ක්‍රියාදාම රැසක් පැවතියේ ය. මේවා මගින් සාමාජිකයන් නිරතුරු ව බැඳී සිටි අතර අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් පිළිගත් පාලනයක් තුළට නොදැනුවත් ව අන්තර්ග්‍රහණය විය. ළමයින් කායික, මානසික, පෝෂණයත් චිත්තවේගී සමතුලිතතාවත් පුහුණු කිරීමට වැඩිහිටියන් උනන්දු වූ අතර, ආර්ථික කෘත්‍ය උදෙසා වැඩිහිටියන් වගකීම භාරගත්හ. පවුල තුළ පැවති යාන්ත්‍රික ඒකාබද්ධතාව හා ශ්‍රම විභජනය එය තුළ මනා සංවිධානාත්මක පාලනයක් පවත්වා ගැනීමට ඉවහල් විය.

පවුල් කිහිපයක් එකතු වූ කුඩා සමාජ ඒකකයන් ඔවුන්ට අනන්‍ය ස්වරූපය ඔස්සේ පුලුල්වත් ම එය තුළ වූ යාන්ත්‍රික ඒකාබද්ධතාව ක්‍රමයෙන් දුර්වල බැවින් ඓන්ද්‍රීය ඒකාබද්ධතාවක් කරා වෙන් විය. මෙහිදී සමාජයේ සාමාජිකයන් අතර වගකීම හා බැඳීම හුදු නාම මාත්‍රික මෙන් ම නිල සම්බන්ධතාවලින් නැවත සකස් විය. ඒ සමඟ ම එතෙක් තම පාලන බලවේගය වී පැවති සමීප බලපෑම් දාමය තුනී වූ අතර විධානගත පාලන ක්‍රියාදාමයකින් එය ප්‍රතිස්ථාපනය විය. එය නූතන නිලබලවාදී පාලන රාමුව ලොවට දායාද කළේ ය.

නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා ය

අතීත සමාජයේ පැවති පාලන ක්‍රමය

අතීත සමාජයේ පාලන ක්‍රම පිළිබඳ තොරතුරු රැසක් ජාතක කතා සාහිත්‍යයෙන්ද මහාවංශයෙන්ද ගම්‍යමාන වේ. උතුරු ඉන්දියාවේ පැවති පාලන රටාව මහින්දාගමනයෙන් පසුව ලංකාව තුළද ස්ථාපනය විය. පුරුෂ මූලික සමාජයක් වූ භාරතීය සමාජය තුළ පාලන තන්ත්‍රයට කාන්තා දායකත්වය ඉතා අවම විය. විශේෂයෙන් බ්‍රාහ්මණ වංශිකයන් ස්ත්‍රිය සම්බන්ධයෙන් දැරුවේ උසස් ආකල්පයක් නොවේ. අතීත ගමක පාලකයා වූයේ පුරුෂයෙකි. ඔහු මනා අත්දැකීම් සම්භාරයකින් යුතු උසස් පෞරුෂ ලක්‍ෂණවලින් හෙබි පුද්ගලයෙකු විය. ගමේ පොදු පිළිගැනීම තුළින් ඉහළ සමාජ තත්ත්වයකින් යුතු ඔහු ''ගාමණි'' යනුවෙන් හැඳින්වූ බව ඉතිහාසඥයෝ දක්වති.

මෙවැනි ගම්නායකවරු ක්‍රමයෙන් තම බලය හා ආධිපත්‍ය පතුරුවා ගැනීමත් සමඟ ප්‍රදේශීය නායකයා වූ අතර ඇතැම් විට ඔව්හු රාජ්‍යත්වය කරාද ළඟා වූ බව ඉතිහාසයේ දැක්වේ.

තම සහෝදර ජනතාවගේ නායකත්වය දැරීම පමණක් නොව ඔවුන්ගේ ආර්ථික, සාමාජික හා ආගමික කටයුතුවලදී මඟපෙන්වීමද නායකයෙකුගේ කාර්යභාරයට ඇතුළත් විය. ජනතාව අතර සාමය පවත්වා ගෙන යාමට අවශ්‍ය විධිවිධාන යෙදීම, නීති කඩකරන්නන් විෂයෙහි දණ්ඩනයද මෙම ග්‍රාම නායකයාගේ බල අධිකාරියට ඇතුළත් විය. රාජ්‍යත්වය වැඩිදෙනාගේ කැමැත්ත මත "මහ සම්මත" යනුවෙන් මුලදී ඇරඹියද පසුකාලීනව ඉන්දියාවත් ශ්‍රී ලංකාවත් ඥාතිත්වය පදනම් වූ හිමිකමක් ලෙස එය පැවති බව පෙනේ. මෙම දෙරටේම රාජ්‍යත්වය සඳහා ලිඛිත නීති පද්ධතියක් නොවීම විශේෂත්වයකි. එහෙත් ආගමික මතවාද පෙරදැරි වූ සම්මත ශික්ෂණය රාජ්‍ය පාලකයා සතු විය.

විධායක බලය රාජ්‍යත්වය සතුවුවද ව්‍යවස්ථාදායක ක්‍රියාකාරිත්වය අතිශය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ලක්‍ෂණ සහිත විය. විශේෂයෙන් අමාත්‍ය මණ්ඩලය, පුරෝහිත හෙවත් ප්‍රධාන උපදේශක සහිත රාජ්‍ය සභාවක් පැවති අතර එහිදී බොහෝ රාජ්‍යත්වයට අදාළ කරුණු සාකච්ඡා වූ බව වංශකථා සාහිත්‍යයෙන් මොනවට පැහැදිලි වේ. එසේ ම ප්‍රාදේශීය පාලනය විසින් පැන වූ යම් නියෝගයක අසාධාරණත්වයට එරෙහි ව රජු වෙත අභියාචනා කිරීමේ හැකියාවක් රට වැසියාට විය. මෙය නූතන අධිකරණයේ ද පිළිගත් සිද්ධාන්තයකි.

තත්කාලීන ආගමික දර්ශන සියල්ලක ම පාහේ රාජ්‍යත්වය මෙහෙයවීමට අදාළ බොහෝ මගපෙන්වීම් සහිතය. ඒ අතුරින් බෞද්ධ දර්ශනය රාජ්‍ය පාලනය පිළිබඳ සුවිශේෂී ධර්මතා ගණනක් ඉස්මතු කරන ලදී. එහි දී දසරාජ ධර්මයට මුල් තැනක් හිමි වේ.

දසරාජධර්ම :-

1. දානය
2. ශීලය
3. පරිත්‍යාගය
4. අවංක බව
5. මෘදු බව
6. අක්‍රෝධය
7. අවිහිංසාව
8. ඉවසීම
9. අවිරෝධතාව
10. තපස

මෙම ගුණධර්ම වැඩීමත් සමග පාලකයා යහපත් පුද්ගලයකු වන අතර එය සෙසු පුරවැසියන්ට ආදර්ශයක් ද වේ. එමගින් සමස්ත සමාජයම භාව සුඛනම්‍ය හර පද්ධතියක් ඔස්සේ ශික්ෂණයට ලක්වේ. පැරණි ග්‍රාමීය සමාජය තුළ ප්‍රාදේශීය පාලකයන්ටද යම් යම් දණ්ඩන බලතල තිබූ බව පෙනේ. දඩ පැනවීම, සුළු දඬුවම් පැනවීම, දඬුකඳේ ගැසීම, වත්කම් දේපල තහනම් කිරීම, ශ්‍රමය පොදු කටයුතු සඳහා වැය කිරීම ඒ අතර ප්‍රමුඛ විය. රාජාධිකරණය මගින් බරපතල අධිකරණ කටයුතු විමසීමට ලක් කළ අතර කස පහර දීම සිට හිස ගසා දැමීම දක්වා වූ විවිධ දඬුවම් ක්‍රියාත්මක විය. සොරකම, පූජනීය දේපලවලට සිදු කරන හානි, රාජ්‍ය විරෝධී කටයුතු ආදිය බරපතල අපරාධ ගණයට සලකනු ලැබී ය.

රාජ්‍ය ආඥාව අඬබෙර මගින් ප්‍රසිද්ධ කළ අතර එය කඩ කරන්නවුන් සෙවීම සඳහා මුර භටයන් යොදවනු ලැබී ය. ලංකාවේ ඇතැම් ස්ථානවල රාජ්‍ය ආඥාවන් ඇතුළත් සෙල්ලිපි කරවා පිහිටුවන ලදී. අයබදු රැස්කිරීම් ආදී ආර්ථික කටයුතු පිළිබඳ ප්‍රකට සෙල්ලිපිය ලෙස බදුලු සෙල්ලිපිය හඳුන්වා දිය හැකි ය. මේ ආකාරයෙන් අතීත සාමාන්‍ය ජන ජීවිතය විනයානුකූල පාලනයකට යටත් කර තිබූ බව මැනවින් පැහැදිලි වේ.

අතීත ඉන්දියාවේ පැවති තවත් පාලන ක්‍රමයක් ලෙස සමූහාණ්ඩු පාලන ක්‍රමය හඳුන්වා දිය හැකි ය. මල්ල රට ලිච්ඡවි රජදරුවන් පවත්වාගෙන ගියේ

මෙවැනි රාජ්‍ය ක්‍රමයකි. එම රාජ්‍ය ක්‍රමය බුදුරජාණන් වහන්සේ අනුදැන වදාළ අතර ඔවුන් අතර පැවති ඇතැම් වජ්ජී සප්ත අපරිහානිය ධර්ම ලෙස උපුටා දක්වන ලදී.

1. නිතර රැස්ව සාකච්ඡා කිරීම.
2. සමගිව රැස්ව, සාමූහිකව කටයුතු කර සමගිව විසිරයාම.
3. පනවා ඇති නීති නොකඩවා අනුගමනය කිරීම හා කලින් නොපැනවූ නීති අලුතින් නොපැනවීම.
4. වැඩිහිටියන්ට ගරුබුහුමන් කිරීම ඔවුන්ගේ අවවාද පිළිපැදීම.
5. කාන්තාවන්ට හිරිහැර හෝ බලහත්කාරකම් නොකිරීම.
6. පූජනීය ස්ථානවලට ගරු කිරීම හා ආරක්ෂා කිරීම.
7. ආගමික පූජකවරුන්ට ගරු සැලකිලි දැක්වීම, පහසුකම් සැපයීම, රාජ්‍යයට නොපැමිණි පූජක වරුන් ගෙන්වා ගැනීම.

බෞද්ධ මගපෙන්වීම ඔස්සේ වඩාත් මානවහිතවාදීව විකාශනය වූ භාරතයේ හා ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජ පාලන රටාව විවිධ ආක්‍රමණයන්ගෙන් සිදු වූ බලපෑම නිසා වෙනස් විය. විශේෂයෙන් පෘතුගීසි ආක්‍රමණයත් සමඟ එකල පැවති බෞද්ධ ආකල්ප මූලික පාලන රටාව දෙදරා යන්නට විය. විශේෂයෙන් පංචශීල ප්‍රතිපදාව මූලිකව පැවති සමාජ ආගමික රටාව ඉක්මවා අබෞද්ධ ඉගැන්වීම් පැතිරයාමත් මත් පැන් පානය ආදි දුසිරිත් සමාජගත වීමත් මෙයට දැඩි බලපෑමක් සිදු කළේ ය. ඇතැම් අමනෝඥ ලාංකික පාලකයන් බටහිර සිරිත් විරිත් හිස් මුදුනින් පිළිගැනීමත් එමගින් බටහිර ජාතිකයන්ගෙන් වරප්‍රසාද ලැබීමත් නිසා එතෙක් මැනවින් පැවති බොදු සිරිත් මූලික සමාජය දෙදරා ගියේ ය. සංස්කෘතික වශයෙන් තාඩන පීඩනවලට ලක්වීමත් ඝාතන නිසා බොදු අනුශාසනයට වට පිරිස් නැතිව සසුන අතුරුදන් වීමේ අනතුරක් ද පැන නැගිණි.

බටහිර පාලනය බොහෝදුරට ස්වයං විනයට වඩා බලාත්මක නීතිරීති සමුදායක් ලෙස ක්‍රියාත්මක විය. ඉහළ ම හමුදා නිලධාරියා හෝ ආණ්ඩුකාරවරයා විසින් ස්වකීය මව්රටේ නීතිය මෙහිදී ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. සිංහලයේ අග රජු රටින් පිටුවහල් කිරීමත් සමග එතෙක් පැවති ආණ්ඩුක්‍රමය මුලුමනින් බිඳ වැටුණ අතර අසමගි වූ ලාංකික ජනතාව පාලනයට බ්‍රිතාන්‍යයන් ස්වකීය පාලන ක්‍රමය මෙහිද ස්ථාපනය කරන ලදී. මුලදී බ්‍රිතාන්‍ය පාලනයට එරෙහි වූවන්ට දයා විරහිත පාලනයක් ගෙන ගියද යුරෝපයේ ඇතිවූ ලිබරල්වාදී කැළඹීම්වල බලපෑම නිසා වඩාත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පාලන ක්‍රමයක් කරා එය පැමිණියේ ය.

රෝම ලන්දේසි නීතිය ලංකාවේ ප්‍රධාන නීති ආකෘතිය වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වන අතර ප්‍රාදේශීය නීතිරීති වන තේසවලාමෙ නීතිය උතුරුකරයේ ඇතැම් නීති කෘත්‍ය සඳහා භාවිත වේ.

වර්තමාන ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතන්ත්‍රික සමාජවාදි ජනරජයේ ක්‍රියාත්මක වන්නේ ජනතා පරමාධිපත්‍යයයි. ජනතාවගේ ව්‍යවස්ථාදයක බලය පාර්ලිමේන්තුව විසින් ද බලය විධායක ජනාධිපති විසින් ද, නීතිය අධිකරණය විසින් ද, ක්‍රියාත්මක කෙරේ. 1948 එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශයත්, 1985 ළමා අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ප්‍රඥප්තිය ආදියට අත්සන් තැබීමත් සමඟ ලංකාවේ රාජ්‍ය පාලන ප්‍රතිපත්තිය තුළ ළමා හා මානව හිමිකම් ස්ථාපනය කිරීමට රජය බැඳී සිටී.

5.2 නීති පද්ධතිය මගින් කරන සමාජ පාලනය

පුද්ගලයන් එක්වී සමාජය නිර්මාණය වීමත් සමග ඒ අයගේ අභිලාෂයන් මුලුමනින් සන්තර්පණය කිරීමට යාම සෙසු අය අපහසුතාවට පත්කරයි. එවිට ඇතිවන ගැටලු තත්ත්වය සීමා කිරීමට සමාජ පාලනයක් අවශ්‍ය වන බව අපි උගත්තෙමු. චාරිත්‍ර වාරිත්‍ර, සාරධර්ම, ආගම, අධ්‍යාපනය ආදී සාධක රාශියක් ඊට ඉවහල් වේ. එනයින් නූතන සමාජ ක්‍රමය තුළ වඩාත් බලපවත්වන, ස්ථාපිත සමාජ පාලන ක්‍රමය නීති පද්ධතිය ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. නීතිරීති පද්ධතීන්ගේ බලපෑම රහිත ජන සමාජයක් අද වන විට හඳුනාගත නොහැකි තරමට පුලුල්ව එය ලොවපුරා ස්ථාපනය වී ඇත.

මැක්ස් වේබර් සමාජය තුළ ආධිපත්‍යය පිළිබඳ සිය අදහස්වලදී අවධි 3 ක් දැක්වීය. ඔහු සමාජය තුළ ආධිපත්‍යය, සම්ප්‍රදායික ආධිපත්‍යය, අනුභාසාත්මක (කැරිස්මා) ආධිපත්‍යය, නීත්‍යානුකූල ආධිපත්‍යය යනුවෙන් වර්ග කරයි.

සාම්ප්‍රදායික ආධිපත්‍යය

සාම්ප්‍රදායික ආධිපත්‍ය පාලකයා විසින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන්නේ අතීතය විසින් මෙහෙවනු ලැබූ අතීතයේ පැවති සමාජ නීතිරීති සම්ප්‍රදායයි. මෙහිදී සාම්ප්‍රදායික නායකයා දෙනු ලබන තීරණවලට සියලු දෙනා අවනත විය යුතු ය. පාලකයාගේ තීරණය සැකසී ඇත්තේ අතීතයේ සිට පැවත එන සාම්ප්‍රදායික හා සිරිත්වලින් බැඳ රාමුවක් ලෙස ය. නායකයා තෝරා ගැනීමද සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයටම සිදුවන අතර, එය සීමිත පිරිසක් අතුරින් සිදු කෙරේ.

අනුභාසාත්මක ආධිපත්‍යය (කැරිස්මා ආධිපත්‍යය)

පුද්ගලයකු සතු පෞද්ගලික ගුණාංග රැසක් මත ඔහුගේ පෞරුෂත්වය හා සම්බන්ධ වී ඔහු වටා ගොඩනැගෙන ආධිපත්‍යවාදී බලවේග අනුභාසාත්මක ආධිපත්‍යය ලෙස හඳුන්වයි. බොහෝවිට "කැරිස්මා" නායකයා ගනු ලබන තීරණ ඔහුගේ පෞද්ගලික පෞරුෂය විසින් ඉදිරිපත් කරන ඒවා ය. කැරිස්මා ආධිපත්‍ය බොහෝවිට අතීතයේ පැවති සමාජ ප්‍රතිමාන ප්‍රතික්ෂේප කරන අතර ඔහුට ම ආවේණික නව විශ්වාස හා සම්ප්‍රදාය ගොඩනගයි. බොහෝවිට ග්‍රාමීය සමාජවල කැපී පෙනෙන නායකයන් වටා මෙවැනි කැරිස්මා ගොඩනැගී පවතිනු දැකිය හැකි ය.

නීත්‍යනුකූල ආධිපත්‍ය

වේබර් දක්වන පරිදි සමාජය තාර්කිකකරණයේ අවසන් අදියර නීත්‍යනුකූල ආධිපත්‍යයයි. අභිචාර, සම්ප්‍රදාය, කැරිස්මාවන් ගෙන් මිදෙන සමාජය අවසානයේ දී පිළිගත්තේ තාර්කික වූ මෙම අධිපත්‍ය පමණි. නෛතික ආධිපත්‍යය බල ධූරාවලියක් ඔස්සේ ස්ථරීභවනය වී ඇත. වෙබර් එය නිල - බල වාදය ලෙස හඳුන්වා දුනි.

ජන වර්ග හා ගණාචාර්යා කඩවීම පිළිබඳ ඇත්තේ ඍජු ප්‍රතිරෝධයන් පමණක් වුවද ඒවා පදනම්ව සැකසූ නීති පද්ධතිය ඒවායින් වෙනස් වේ. නීති ප්‍රධාන ලක්ෂණ 5 කි.

1. නීතිය රාජ්‍යය විසින් පවත්‍ා නිල වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත්කර තිබීම.
2. නීතිය ලිඛිත ව ඇති අතර එය නිශ්චිතව විවරණය කර අර්ථ ගන්වා තිබීම.
3. නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ආයතන ව්‍යුහයක් ක්‍රියාත්මක වීම.
4. නීතිය අපක්ෂපාතී හා අපෞද්ගලික බව.
5. නීතිය කැඩීමකදී ඒ ඒ වැරදි සඳහා කලින් තීරණ කර සම්මත කරන ලද දඬුවම් තිබීම.

ප්‍රකට නිතීවේදියකු වූ රොස්කෝ පවුන්ඩ් (Roscoe Pound) දක්වන්නේ දේශපාලනික වශයෙන් සංවිධානය වූ සමාජයක සංවරතාව ආරක්ෂා කරන්නේ නීතිය විසින් බව ය. එය ඓන්ද්‍රීය ඒකාබද්ධතාවෙන් බැඳී පවතී. නූතන සමාජය සඳහා උචිතම පාලන ක්‍රමය නීතියේ පාලනය යි.

නිතීය රාජ්‍යය විසින් පනවන ලද්දකි. ජනතාවගේ බහුතර කැමැත්ත ලැබූ ජනතා නියෝජිතයන් විසින් ජනතාවගේ සුබසිද්ධිය උදෙසා නීති පනවනු ලබන බව සමාජ සම්මතයයි. එය ජනතාවගේ ව්‍යවස්ථාදයක බලය ලෙසද හඳුන්වනු ලැබේ. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රටාවකදී එය පාර්ලිමේන්තුව විසින් සිදු කරනු ලැබේ. ජනතාව විසින් තෝරා පත්කළ නියෝජිතයන් ජනතා හිතසුව පිණිස මෙකී නීතිරීති පනවන අතර විධායකය විසින් එම නීති රීති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ බලය පවරයි. පාර්ලිමේන්තුවේ දී යම් පනතක් පළමුවර දෙවැනිවර හා තෙවැනිවර කියවා සම්මත කර කථානායක ඊට අත්සන් තැබීමත් සමඟ එය රටේ නීතිය බවට පත්වේ. නීතිය සියලු පුරවැසියන් විෂයෙහි අපෞද්ගලිකව ක්‍රියාත්මක වීමට අවශ්‍ය පියවර ගෙන තිබේ.

නීතියේ වරදක් ලෙස ලේඛනගත නොවූ යමක් වරදක් ලෙස නීතිය නොසලකයි. එ බැවින් කලින් කල නීති සංශෝධනය වෙමින් අලුතින්

කොටස් එකතු කිරීම සිදුකෙරේ. නීතියේ සියල්ල එක එකක් වෙන වෙනම විවරණය කර ඇත. වරදෙහි තරාතිරම අනුව ඊට පැනවෙන දඬුවමද වෙන් වෙන්ව සඳහන් කර ඇත. එය ඉක්මවා දඬුවම් තීරණය කළ නොහැකි ය.

නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ආයතනික ව්‍යුහයන් ක්‍රියාත්මක වේ. පොලීසිය, අධිකරණය, බන්ධනාගාර ඒ අතරින් සුවිශේෂී වේ. නීතිය හා සාමය ආරක්‍ෂා කිරීම පොලීසියේ ප්‍රධාන වගකීම වන අතර එයට එරෙහි වන්නන් අධිකරණය හමුවට පැමිණිවීමද ඔවුන්ගේ වගකීමකි. අධිකරණය හමුවේ දී එය යුක්ති සහගතව සනාථ කළ යුතු අතර එය අපක්‍ෂපාතීව හා අපෞද්ගලික ව සිදු කෙරේ. සියලු පුරවැසියන් නීතිය දත යුතු ය යන උපකල්පනය මත එය ක්‍රියාත්මක කරන අතර වරදක් බව නොදැන සිටීම නිදහසට කරුණක් ලෙස නීතිය නොපිළිගනී. නීති කෘත්‍යයේ තවත් විශේෂතාවක් වන්නේ, දඬුවම් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අපෞද්ගලික ස්වභාවයයි. එනම් අගතියට ගත් පාර්ශ්වය විසින් ම දඬුවම් ක්‍රියාත්මක කිරීමට ඉඩක් නොමැති අතර බන්ධනාගාරය විසින් එය ක්‍රියාත්මක කරනු ඇත.

ශ්‍රී ලාංකික අධිකරණ ක්‍රමය විවිධ වර්ගයේ උසාවිවලින් සමන්විත ය. මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය, දිස්ත්‍රික් අධිකරණය, මහාධිකරණය, අභියාචනාධිකරණය, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය ආදි වශයෙන් විවිධ නඩු කටයුතු සඳහා පත්කළ උසාවි ක්‍රමයක් පවතී. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ දැක්වෙන මූලික අයිතීන් උල්ලංඝනය වීමක දී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය හමුවේ එය විමසිය යුතු අතර, පහළ උසාවිවල තීන්දුවකට එරෙහිව අභියාචනා කිරීමේ බලයද ඇත. විනිශ්චය කටයුතුවලට සහාය වීමට නීතිපති දෙපර්තමේන්තුව, රස පරීක්‍ෂක දෙපාර්තමේන්තුව වැනි සහායක දෙපාර්තමේන්තු ද පිහිටුවා ඇත. අධිකරණ කටයුතු මෙහෙයවීමට විවිධ අණ, පනත්, ආඥා ආදිය භාවිත වේ.

නීතිය ක්‍රියාත්මක වීමේ නිමිති අනුව ප්‍රධාන කාණ්ඩ දෙකකි.

01. සිවිල් නීතිය
02. අපරාධ නීතිය

නීතිය විසින් ම අපරාධ යටතේ වර්ගීකරණය කර ඇති වැරදි සම්බන්ධයෙන් අපරාධ නීතිය ක්‍රියාත්මක වන අතර සෙසු ලඝු නඩු කටයුතු බොහොමයක් සිවිල් නීතිය යටතේ ක්‍රියාත්මක කෙරේ. අපරාධවල ස්වභාවය අනුව ද වර්ග කිරීමක් ඇත.

01. පුද්ගලයාට එරෙහිව සිදුකරන අපරාධ
02. දේපලවලට සිදුකරන අපරාධ
03. සමාජයට එරෙහි අපරාධ

සමාජයට එරෙහිව සිදුවන අපරාධ පිළිබඳ සලකන්නේ රජයට එරෙහිව සිදුකරනු ලබන අපරාධයන් ලෙස ය. සියලු ම අපරාධ නැවත කොටස් දෙකකට බෙදිය හැකි ය.

01. ලඝු අපරාධ
02. අධිචෝදනීය අපරාධ

ලඝු අපරාධ මහේස්ත්‍රාත් උසාවියකින් විභාග කර සුලු දඬුවමක් හෝ දඩයක් පැනවිය හැකි ඒවා ය. දිස්ත්‍රික් උසාවිය හෝ ඊට ඉහළ උසාවියෙන් විභාග කළ යුතු වරද අධිචෝදනීය වැරදි ලෙස හඳුන්වයි.

මේ අනුව පැහැදිලි වන්නේ නීතියේ ආධිපත්‍යය සමාජ පාලනය සඳහා සෑම සමාජ ක්‍රියාකාරකමක් ම අභිභවා ක්‍රියාත්මක වන බවයි. තාර්කික සමාජයක් ගොඩ නැගීමත් සමඟ ලෝකයේ සෑම බිම් අඟලක් ම නීතියේ ආධිපත්‍යයට ලැබී ඇත. ජාත්‍යන්තර වශයෙන් ද සාමූහිකව නීතිරීති ක්‍රියාත්මක වේ. ගෝලීයකරණයේ බලපෑමත් සමඟ දේශසීමා ඉක්මවා ගිය නීති පද්ධතියක අවශ්‍යතාව වඩවඩාත් ඉස්මතු වේ. නීතිය ද සමාජ පරිණාමයත් සමඟ පරිණාමයට බඳුන් වන අතර මානව ක්‍රියාකාරිත්වය පුළුල් වෙද්දී නීති කෘත්‍යය ද ක්‍රමයෙන් පුළුල් වනු දැකිය හැකි ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ පද්ධතිය

සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව, වන ජීවි දෙපාර්තමේන්තුව, පොලීසිය හා මත්ද්‍රව්‍ය නාශක අංශය යන ආයතන මගින් සැකකරුවකු වශයෙන් පුද්ගලයෙකු ඉදිරිපත් කරන්නේ අධිකරණයට නැතහොත් උසාවියටයි.

දැනට ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ පද්ධතියේ මට්ටම් පහක් ක්‍රියාත්මක වෙයි.

1. මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය
2. දිසා අධිකරණය
3. මහාධිකරණය
4. අභියාචනාධිකරණය
5. ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය

මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය :-

පොලිස් උසාවි ලෙස හැඳින්වෙන මෙම උසාවි සෑම අධිකරණ කොට්ඨාසයක් තුළම පිහිටුවා ඇත. දණ්ඩ නීති සංග්‍රහය 1979 අංක 15 දරන අපරාධ නඩු විධිවිධාන සංග්‍රහ පනත සහ වෙනත් පනත් මාර්ගයෙන් නියම කරනු ලබන නඩු සම්බන්ධ බලතල හා අධිකරණ බලය මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය සතුවෙයි. ප්‍රධාන වශයෙන් ම පැමිණිලි පාර්ශ්වය ලෙස පොලීසිය කටයුතු කරන මෙම අධිකරණය මගින් එම බල ප්‍රදේශය තුළ සිදුවන ආරවුල් සහ අපරාධ සම්බන්ධ මූලික පරීක්‍ෂණ මෙහෙයවීම, මහජන සෞඛ්‍ය, ආරක්‍ෂාව, සදාචාරය පිළිබඳ, වැරදි සොරකම් හා මංකොල්ල කෑම්, දේපලවලට හානි කිරීම, මිනී මැරීම සහ මිනී මැරීමට තැත් කිරීම හා සම්බන්ධ මූලික නඩු විග්‍රහ කිරීම මෙහිදී සිදු කෙරේ.

දිසා අධිකරණය :-

සෑම අධිකරණ දිස්ත්‍රික්කයක ම දිසා අධිකරණයක් පිහිටුවා ඇත. දිස්ත්‍රික්කයට අදාළ සිවිල් නඩු විසඳීමේ බලය මේවාට පැවරී ඇත. දිසා අධිකරණයකින් විභාග කොට තීන්දු දිය හැකි නඩු රාශියක් ඇත. පහත දැක්වෙන්නේ ඒවායින් කිහිපයකි.

1. දික්කසාද නඩු
2. විවාහ පොරොන්දු කඩ කිරීම සම්බන්ධ නඩු
3. ස්ත්‍රී දූෂණ සම්බන්ධ නඩු
4. මුදල් නඩු

5. අලාභය ඉල්ලීම සම්බන්ධ සියලු මුදල් නඩු
6. බෙදුම් නඩු
7. සියලුම ඉඩම් නඩු හා ගෙවල්කුලී නඩු
8. සමාගම් පනත යටතේ පැවරෙන නඩු ආදියයි.

මහාධිකරණය :-

ශ්‍රී ලංකාවේ සිදුවන සියලු ම අපරාධ පිළිබඳ අධිකරණ බලතල හිමිව ඇත්තේ මහාධිකරණයටයි. එම බලය 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ iii(1) වගන්තියට අනුව හිමිව ඇති අතර 1978 අංක 02 දරන අධිකරණ සංවිධාන පනතේ 9 වන වගන්තියේ මහාධිකරණය සතු බලතල සඳහන් වෙයි. එක් විනිශ්චයකාරවරයකු ඉදිරියේ ජූරි සභාවක් ඇතිව හෝ නැතිව නඩු විසඳිය හැකි ය. මිනී මැරුම්, ස්ත්‍රී දූෂණ, මිනී මැරීමට තැත් කිරීම, රාජ්‍ය විරෝධී කුමන්ත්‍රණ සහ විශාල මංකොල්ලකෑම් වැනි සමහර අපරාධ සම්බන්ධ නඩු මහාධිකරණයේ දී විභාග කරනු ලැබේ.

මෙයට අමතර ශ්‍රී ලාංකිකයෙක් පිටරටක දී සිදු කරන ලද වරද ශ්‍රී ලංකා අහස් තීරයේ හෝ දේශීය ජල තීරයේ සිදු කෙරෙන වරද ශ්‍රී ලංකාවේ ලියා පදිංචි නැවක දී හෝ ගුවන් යානයක දී සිදු කරන වරද ආදිය හා සම්බන්ධ නඩු ද විසඳීමේ බලතල මහාධිකරණය සතු වේ.

පළාත්බද මහාධිකරණය :-

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 13 වන සංශෝධනය අනුව එක් එක් පළාත් සභාව සඳහා පළාත්බද මහාධිකරණ පිහිටුවා ඇත. වාණිජ ආරවුල් විසඳීම ප්‍රාථමික මහේස්ත්‍රාත් හා දිසා අධිකරණවල අභියාචනා විසඳීම පළාත් සභාව තුළ "රිට්" ආඥා නිකුත් කිරීම, නීති විරෝධීව රඳවා ගෙන සිටින්නන් ඉදිරිපත් කරන ලෙස ඉල්ලා හබයාස් කෝපුස් අඥ ලබාදීම ආදී බලතල ආදිය පළාත්බද මහාධිකරණය සතුවෙයි. මෙම අධිකරණවල විනිශ්චයකාරවරුන් පත් කිරීමේ බලතල ඇත්තේ අග්‍ර විනිශ්චයකාරවරයාට ය.

අභියාචනා අධිකරණය :-

ප්‍රාථමික මහේස්ත්‍රාත්, දිස්ත්‍රික් සහ මහාධිකරණය වැනි අධිකරණ මඟින් දෙන ලද තීන්දුවලට එරෙහිව ගොනු කරන පෙත්සම්, මැතිවරණ පෙත්සම් සියලු විනිශ්චය අධිකරණ හා ආයතනවල අභියාචනා පිළිබඳ බලය මෙන් ම පහළ උසාවි විමර්ශනය කිරීමේ බලය ද අභියාචනා අධිකරණය සතු වෙයි.

1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව අනුව සභාපතිවරයෙකු සහ හය දෙනෙකුට නොඅඩු එකොළොස් දෙනෙකුට නොවැඩි විනිසුරු මඬුල්ලක් සිටිය යුතු ය. එම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේම 17 වැනි සංශෝධනයට අනුව විනිසුරුවරුන්ගේ නම් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සභාවට ඉදිරිපත් කළයුතු අතර එම සභාවෙන් අනුමත වුවහොත් ජනාධිපතිවරයා විසින් පත් කරනු ලැබේ.

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය :-

උපරිමාධිකරණය ලෙසද මෙය හඳුන්වයි. ශ්‍රී ලංකාවේ උත්තරීතර අධිකරණ ආයතනය වන මෙය කොළඹ නගරයේ ස්ථාපිත කොට ඇත. 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 105 වැනි වගන්තියට අනුව පිහිටුවා ඇති මෙය අභියාචනා කිරීමේ අවසරය ඇති අවසාන අධිකරණ බලය හිමි ආයතනය වෙයි. අග්‍ර විනිශ්චයකාරතුමා ඇතුළු දහදෙනෙකුට නොඅඩු දහසය දෙනෙකුට නොවැඩි ප්‍රවීණ විනිශ්චයකාර මණ්ඩලයකින් මෙම ආයතනය සමන්විත වෙයි. 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 16 වැනි පරිච්ඡේදය 118 වැනි වගන්තියට අනුව ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය සතු අධිකරණ බලය මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

1. පනත් කෙටුම්පත්වල ව්‍යවස්ථානුකූලතාව සම්බන්ධ අධිකරණ බලය
2. මූලික අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂාකාරීම සඳහා වූ අධිකරණ බලය
3. අවසාන අභියාචනා අධිකරණ බලය
4. උපදේශන අධිකරණ බලය
5. ඡන්ද පෙත්සම් සම්බන්ධ අධිකරණ බලය
6. පාර්ලිමේන්තුවේ වරප්‍රසාද කඩකිරීම හා සම්බන්ධ වූ අධිකරණ බලය
7. පාර්ලිමේන්තුව විසින් පවරනු ලබන හෝ නියම කරනු ලබන වෙනත් කාරණා සම්බන්ධ අධිකරණ බලය එවා අතර ප්‍රධාන වේ

මෙයට අමතරව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව අර්ථ නිරූපණය කිරීමේ එකම හා පූර්ණ බලය ඇත්තේ ද ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයටයි.

බන්ධනාගාරය :-

සුරා බදු දෙපාර්තමේන්තුව, වනජීවි දෙපාර්තමේන්තුව, පොලීසිය, මත්ද්‍රව්‍යනාශක අංශය යන ආයතන මගින් සැකකරුවෙකු වශයෙන් ගෙන මහේස්ත්‍රාත් වරයෙකු වෙත ඉදිරිපත් කරන්නෙකු වරදකරුවෙකු බවට පත්වුවහොත් ඔහු බන්ධනාගාර ගත කරයි. ඊට අමතරව නඩු කටයුතු ඉටු කෙරෙන අතරතුර රඳවා ගැනීම සඳහා "රක්ෂිතභාරය" යටතට පත්කළ යුතු අයද බන්ධනාගාරයේ රඳවනු ලැබේ.

බන්ධනාගාරයක් යනු උස්ව තාප්පයකින් වටවූ මැදිරි හා වාට්ටු සහිත ගොඩනැගිලිවලින් යුක්ත ආයතනයකි. බන්ධනාගාර දෙපාර්තමේන්තුව සතු විශේෂිත බන්ධනාගාර ආයතන කිහිපයක් දිවයින පුරා පිහිටුවා ඇත.

මෙම ස්ථානවල සිටින සිරකරුවන්ට පුනරුත්ථාපන වැඩ මූලික කරගත් වෘත්තීය පුහුණුවක් ලබා දෙන අතර බන්ධනාගාරයේ සියලුම වැඩ කටයුතු සිරකරුවන් මගින් ම කරගනු ලැබේ. තවද මරණීය දණ්ඩනයට නියම වූවන් වැලිකඩ හෝ බෝගම්බර බන්ධනාගාරවල පමණක් රඳවනු ලබයි. එහෙත් 2014 වර්ෂයේ දී බෝගම්බර බන්ධනාගාරය අහෝසි කරන ලද අතර ඒ වෙනුවට බන්ධනාගාරවල සිරකරුවන් මාරුකර යැවිණි.

ඉහත දක්වා ඇති ප්‍රධාන බන්ධනාගාරවලට අමතරව දිවයිනේ ප්‍රධාන නගරයකම පාහේ බන්ධනාගාර පිහිටුවා තිබේ. (උදා :- බදුල්ල, අනුරාධපුර, යාපනය, ගාල්ල, මාතර, මඩකලපුව, මොණරාගල)

දඬුවම් ලත් සිරකරුවන් මෙසේ වර්ග කළ හැකි ය.

1. බාලවස්කාර සිරකරුවන්
2. තරුණ වරදකරුවන්
3. සාමාන්‍ය සිරකරුවන්
4. මරණීය දණ්ඩනයට ලක් වන සිරකරුවන්
5. ජීවිතාන්තය දක්වා දඬුවම් ලත් සිරකරුවන්

බන්ධනාගාර ගත කරන වරදකරුවන් එහි රඳවන්නේ ප්‍රධාන අරමුණු දෙකක් පදනම් කරගෙනයි.

1. පුනරුත්ථාපනය
2. දණ්ඩනය

පුනරුත්ථාපනය තුළින් අදහස් වන්නේ බන්ධනාගාරයෙන් නිදහස් වීමේ දී යහපත් පුරවැසියෙකු ලෙස ඔහු සමාජයට දයාද කිරීමයි. පුනරුත්ථාපනය තුළින් සාරධර්ම පිළිබඳ වැටහීමක් ලබා දෙයි. තවද ස්වයං රැකියාවකට අවශ්‍ය පුහුණුවක් ද ඔහුට ලැබේ. පුනරුත්ථාපනය සමග දන්ඩනයටද යටත් වීමට සිදුවෙයි. මරණීය දණ්ඩනයට සහ ජීවිතාන්තය දක්වා දඬුවමට ලක්වූ වරදකරුවෝ හා සෙසු වරදකරුවෝ පුනරුත්ථාපනය සහ දණ්ඩනයට හිමිකරුවෝ වෙති.

රක්ෂිත බන්ධනාගාරය :-

මේවායේ රඳවා තබන්නේ ප්‍රධාන වශයෙන් ම සැකකරුවන් ය. ඔවුන්ගේ වැඩ ගැනීමක් නොකරන අතර බන්ධනාගාරයේ වැඩ කටයුතු කෙරෙන්නේ වෙනත් බන්ධනාගාරවලින් ගෙන්වා ගත් සිරකරුවන් සහ ස්වේච්ඡාවෙන් ඉදිරිපත් වන සිරකරුවන් ගෙනි. රක්ෂිත බන්ධනාගාරයක මූලිකම කාර්ය වන්නේ සැකකරුවන් උසාවියට ඉදිරිපත් කිරීමයි.

තරුණ වරදකරුවන්ගේ අභ්‍යාස විද්‍යාලය :-

වැටකින් සීමාකොට ඇති මෙම ආයතනයට ඇතුළත් කරගනු ලබන්නේ වයස අවුරුදු 16-21 දක්වා වයසේ තරුණ වරදකරුවන් වන අතර වසර දෙකක චරිත ශෝධනයක් සඳහා මොවුනට විධිමත් අධ්‍යාපනයක් ලබා දෙන අතර ප්‍රසිද්ධ විභාග සඳහා පෙනී සිටීමට ද අවස්ථාවන් ලබා දෙයි. මෙහි නේවාසිකයින්ට කෘෂිකර්මාන්තය, සත්ත්ව පාලනය හා අනෙකුත් කර්මාන්ත පිළිබඳ ව පුහුණුවක් ලබා දෙයි. වතුපිටිවල පිහිටා ඇති තරුණ වරදකරුවන්ගේ අභ්‍යාස විද්‍යාලය මෙවැනි ආයතනයකි. මෙම ආයතනයේ සිටින නේවාසිකයින් සිර දඬුවම් ලැබුවන් සේ නොසැලකෙයි.

තරුණ වරදකරුවන්ගේ විශෝධන මධ්‍යස්ථාන :-

වයස අවුරුදු 22න් පහළ තරුණ වරදකරුවන් ඇතුළත් කරගන්නා මෙවැනි මධ්‍යස්ථාන 02ක් පිහිටා ඇත.

1. බදුල්ල තල්දෙන ත.ව.වි. මධ්‍යස්ථානය
2. අම්පාර වල්ලන්සේන ත.ව.වි. මධ්‍යස්ථානය

කෘෂිකාර්මික කටයුතු සහ සත්ත්ව පාලනයට වැඩි අවධානයක් යොමු කරණ මෙම මධ්‍යස්ථානවල සිරකරුවන් දණ්ඩනයට වඩා පුනරුත්ථාපනයට යොමු කිරීමක් දක්නට ලැබේ. එසේ ම බන්ධනාගාරවල නොමැති නමුත් සීමාසහිත නිදහසක් මේවායෙහි ඇත.

සිර දඬුවම් විඳින්නන්ට ඔවුන්ගේ යහපත් කල් ක්‍රියාව මත සිර දඬුවම් ලැබීමේ කාලය අඩුකර ගත හැකි ය. මෙම සමා කාලය ඔහුගේ මුළු සිර දඬුවමින් 1/3 කට සීමා වෙයි. මෙහි දී ජීවිතාන්තය දක්වා සිර දඬුවම් ලැබූවකුට යම් දෙයකින් සමාව ලැබුණ හොත් ඔහුගේ සිර දඬුවම් කාලය අවුරුදු 20 කට සීමා වෙයි.

සාමාන්‍ය සිර සමාවට අමතර ව වරදකරුවකුට නිදහස් වීම සඳහා ජනාධිපතිවරයාගේ විශේෂ අනුමැතිය යටතේද සමාව ලැබිය හැකි ය. ජාතික හෝ ආගමික වශයෙන් විශේෂ වැදගත් වූ දිනයක් හෝ අරමුණක් මත මෙම සමාව ලබා දෙනු ඇත.

5.3. ශ්‍රී ලංකාවේ නූතන සමාජ පාලන ව්‍යුහ

තාර්කික සමාජයක් කරා සමාජ පරිණාමය සිදු වූ විට සමාජ පාලනය සඳහා නීතියේ ආධිපත්‍යය පිළිබඳ පෙරදී අප විමසා බලන ලදී. එහිදී නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම උදෙසා සමාජය විසින්ම පිහිටුවා ගත් ආයතන රාශියක් අපට හඳුනාගත හැකිවිය. ඒවා අතරින් පොලීසිය, බන්ධනාගාරය, අධිකරණය ආදි ආයතනික ව්‍යුහ ඉතා පෘථුල කාර්යයක් ඉටුකරයි.

පොලීසිය

වර්ෂ 1785 දි බ්‍රිතාන්‍යයන් එළිදැක්වූ වෙස්ට්මිනිස්ටර් පනතට අනුව වර්ෂ 1829 දි The Metropolitan act පනත මගින් ස්ථාපනය කරන ලද වැටුප් ගෙවනු ලබන "අපරාධ වැළැක්වීමේ දෙපාර්තමේන්තුව" වර්තමානයේදී ක්‍රියාත්මක "පොලිසීයේ" ආරම්භක අවස්ථාව ලෙස සැලකිය හැකි ය.

1806 දී ලංකාවේ පොලිස් සේවය මුර සංචාරක සේවයක් වශයෙන් ස්ථාපනය විය. ඉංග්‍රීසි යුගයේ දී පොලිසියේ කාර්යභාරය ලෙස සැලකුයේ පාලක ප්‍රභූ පන්තියේ වාණිජමය අවශ්‍යතා ඉටුකර ගැනීමට අවශ්‍ය පසුබිම සැකසීමයි. එනම් පාලක පක්ෂයේ ආත්මාර්ථයයන් දයා විරහිතව ඉටුකර දීම ය. එත් පසුකාලීන පොලිසියේ ක්‍රියාකාරිත්වය වඩාත් මහජන ක්‍රියාශීලි සේවයක් බවට නැඹුරු කෙරිණි.

P	-	Politeness	-	ආචාරසම්පන්න බව
O	-	Obedient	-	කීකරු බව
L	-	Legal	-	නීත්‍යානුකූල බව
I	-	Intelligent	-	බුද්ධිමත් බව
C	-	Courtsey	-	ගෞරවසම්පන්න බව
E	-	Efficeincy	-	කාර්‍යක්‍ෂම බව

පොලීසියේ කාර්යභාරය මූලික වශයෙන් කොටස් 4 කට බෙදිය හැකි ය.

01. අපරාධ හා අනෙකුත් නීතිවිරෝධී කටයුතු වැළැක්වීම, ඒ පිළිබඳ විමසිලිමත් වීම හා නීතිය කඩ කරන්නන් අධිකරණයට ඉදිරිපත් කිරීම.
02. නීතිය හා සමාජය සුරැකීම හා සමාජ ආරක්‍ෂාව පැවැත්වීම.
03. අපරාධ පිළිබඳ පරීක්‍ෂණ පැවැත්වීම.
04. නීත්‍යනුකූල ලෙස බලයට පත් රාජ්‍යය ආරක්‍ෂා කිරීම.

නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා ය

මෙම කටයුතු ඉටුකිරීම සඳහා නීතිය මගින් එක් එක් ආයතනවලට විවිධ බලතල පවරා ඇත. මෙම බලතල පොදු මහජනතාවගේ පහසුව සඳහා හේතුවන අයුරින් ක්‍රියාත්මක කිරීම අපේක්ෂා කරයි. මෙම කෘත්‍යාත්මක බලතල පහත සඳහන් අයුරින් සංක්ෂිප්ත ව දැක්විය හැකි ය.

01. අත්අඩංගුවට ගැනීමේ බලතල
02. සෝදිසි කිරීමේ බලතල
03. පුද්ගලික ආරක්ෂාව පිළිබඳ බලතල
04. පරීක්ෂණ පැවැත්වීමේ බලතල
05. බලය පාලනය කිරීමේ බලතල
06. කලහකාරී පිරිස් විසුරුවා හැරීමේ බලතල
07. රථවාහන පාලන බලතල

පොලිසිය අධිකරණයට සහාය වීම එහි ප්‍රබලත ම කාර්යයක් ලෙස දැක්විය හැකි ය. විශේෂයෙන් විමර්ශන කිරීම මඟින් රැස්කරගන්නා තොරතුරු සාධාරණව සැකයේ වාසිය අවම කරමින් ඉදිරිපත් කිරීමේ වගකීම පැවරී ඇත්තේ පොලීසිය මතය. පොලිසියේ ප්‍රමුඛ කාර්යභාරය සාමය පවත්වා ගැනීම වන අතර වර්තමානයේ බොහෝ රටවල්වල පොලිසිය යුධ පුහුණුවකින් ද සමන්විත වේ. ත්‍රස්තවාදී තර්ජනයට ලක්ව ඇති රටවල මෙම යුධ පුහුණුව ලත් පොලිස් නිලධාරින් බහුලව දැකිය හැකි ය.

ඇතැම් රටවල ආගමික පාලනය පිළිබඳ කටයුතු කිරීම ආගමික කටයුතු පිළිබඳ පොලීසි ද කර ඇත. සවුදි ආරාබිය, ඉරානය, ඉන්දුනීසියාව ආදි රටවල්වල එවැනි ආගමික නීති ක්‍රියාත්මක වේ. මේ අනුව බලන කල සාමය පවත්වා ගැනීමෙහිලා පොලිසිය අතිවිශිෂ්ට කාර්යභාරයක නියැලෙන බව ඉඳුරා ම සැලකිය හැකි ය.

5.4 සමාජ පාලනය කෙරෙහි බෞද්ධ ඉගැන්වීම්වලින් දැක්වෙන ස්වයං පාලනයේ වැදගත්කම

සත්ත්ව ශරීරය තුළ "මනස" යනුවෙන් වෙන් වූ වස්තුවක් හෝ ඉන්ද්‍රියක් දක්නට නොලැබෙයි. එසේ වුවත් සියලු ම සත්ත්ව සමූහයා කිසියම් දෙයක් කිරීමට පෙර සිතීමට පුරුදුව සිටිති. මෙසේ සිතීමේ ක්‍රියාවලියේ දී අනෙකුත් සත්ත්ව සමූහයාට වඩා ප්‍රමුඛත්වයක් හිමි කර ගන්නේ මිනිස් සත්ත්වයා ය.

ආදි යුගයේ සිට ම මිනිසා කල්පනා කළේ මිනිස් චින්තනයට මුල් තැන දෙමින් මිනිස් මනස පදනම් කර ගෙනයි. මෙම මිනිස් මනස ඉතා සංකීර්ණ වූ ගුප්ත දෙයක් ලෙස සලකා තිබේ. පෙර කලෙක ආත්මය යනුවෙන් ද සමහර විටක විඥානය යනුවෙන් ද භාවිත කළේ මේ මිනිස් මනස ම ය.

මනස සහ සිත යනු එකක්ම වුවත් එහි ගතික ස්වභාවයේ වෙනසක් දක්නට පුළුවන. මනස ලෙස අප සලකන්නේ පංච නීවරණයන්ගෙන් කිළිටි නොවූ සිතෙහි මූලික ස්වරූපයයි. උදාහරණ ලෙස කිසිදු පැහැයක්, ගඳක් හෝ සුවඳක් නොගත් ඉතා පිරිසුදු ජලයට මනස සමාන කළ හැකි ය. 'සිත' යනු පංච නීවරණයන්ගෙන් කිළිටි වූ ඒකකයක් වන අතර එය විවිධ පැහැය ගත් හෝ විවිධ ගඳ හෝ සුවඳින් යුක්ත අපවිත්‍ර ජලය හා සමාන කොට දැක්විය හැකි ය. මේ මගින් මනස හා සිත පිළිබඳ ව කිසියම් අවබෝධයක් ලබා ගත හැකි වේ.

බෞද්ධ ඉගැන්වීම්වලින් දැක්වෙන්නේ සුපහන් තත්ත්වයට පත් නොවූ කිළිටි වූ සිතෙහි පාලනය සිදු කර ගත හැක්කේ කෙසේ ද යන්න පිළිබඳ ව යි. බෞද්ධයාගේ හස්තසාර ග්‍රන්ථය වන ධම්මපදයෙහි චිත්ත වග්ගයෙන් මෙන්ම යමක වග්ගයේ පළමු ගාථා දෙක තුළින් ද සිතෙහි ස්වභාවය පැහැදිලි කරයි.

> "මනෝ පුබ්බංගමා ධම්මා
> මනෝ සෙට්ඨා මනෝමයා"

"සෑම ක්‍රියාවලියකට ම මූලික වන්නේ මනසම ය. ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ ද මනසම ය" යන පාඨය තුළින් කියවෙන්නේ මනසෙහි කාර්යභාරය හෙවත් ක්‍රියාවලිය යි. සිතෙහි සුපිරිසුදු බව හෝ අපිරිසිදු බව තීරණය කරන්නේ මනස යි. මේ මනස නිතරම පංච නීවරණ ධර්මයන්ගෙන් අපිරිසිදු වෙයි.

නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා ය

i. කාමච්ඡන්ද - (කාමයන්ගේ ඇලීම)
ii. ව්‍යාපාද - (තරහව,නුරුස්සනා ගතිය)
iii. ථීනමිද්ධ - (සිතේ අලස බව)
iv. උද්ධච්ච කුක්කුච්ච - (සිතෙහි නොසන්සුන් බව)
v. විචිකිච්ඡා - (සිතෙහි සැක සහිත බව)

අපිරිසුදු වූ සිත නිතරම මේ නීවරණ ධර්ම තුළ ඇලී ගැලී කටයුතු කරන අතර පිරිසුදු වූ සිත හැකිතාක් මේ නීවරණ ධර්ම බැහැර කරයි.

බෞද්ධ ඉගැන්වීම්වලට අනුව සමාජ පාලනයක් සිදු කළ යුත්තේ මෙම පංච නීවරණ ධර්මයන්ගේ ඇලුනා වූ සිත් ඇත්තන් සඳහා ම ය. පංච නීවරණ ධර්ම බැහැර කළා වූ සමාජයක් තුළට සමාජ පාලනයක් අවශ්‍ය නොවේ.

බෞද්ධ මානසික ශික්ෂණ විධි පිළිබඳ ව කථා කිරීමේ දී භාවනාවට හිමි වන්නේ ප්‍රමුඛස්ථානයකි. "භාවනා" යන්නෙහි වාච්‍යාර්ථය වන්නේ "වැඩීම" යන්නයි. මෙහි දී වඩනු ලබන්නේ කුසල ධර්මයන් ය. ඒ අනුව භාවනා යනු කුසල දහම් වැඩීම යි. කාමච්ඡන්ද ව්‍යාපාද ආදී චෛතසික ධර්මයන්ගේ සිතෙහි නිශ්චලතාව හෙවත් ඒකාග්‍රතාව ඇති කිරීමක් එහි දී සිදු වේ.

ස්වයං පාලනය සඳහා බෞද්ධ භාවනා ක්‍රම මගින් විශාල මෙහෙයක් සිදු වන බව මේ තුළින් පැහැදිලි වෙයි. භාවනාව තුළින් සිත සුපහන් කරනු ලබයි. සිතේ සන්සුන් බව ඇති කිරීම මගින් සමාජ විරෝධී සියලු ක්‍රියාවන්ගෙන් බැහැර විය හැකි බව ප්‍රකාශ කළ යුතු ය. බුදු දහමට අනුව භාවනා ක්‍රම දෙකකි.

i. සමථ භාවනාව
ii. විදර්ශනා භාවනාව

සමථ භාවනාව පංච නීවරණ ධර්මයන්ගෙන් බැහැර වීම පිළිබඳ ව උගන්වනු ලබයි. පංච නීවරණ ධර්මයන් තුනී කර ගැනීම හෙවත් සමනය කර ගැනීමට උපකාරී වන භාවනා ක්‍රමය ලෙස මෙම භාවනා ක්‍රමය දැක්විය හැකි ය.

i. බුද්ධානුස්සති භාවනාව
ii. මෛත්තානුස්සති භාවනාව
iii. අසුභානුස්සති භාවනාව
iv. මරණානුස්සති භාවනාව

බුද්ධානුස්සති භාවනාව සිදු කරන්නේ නව අරහාදි බුදු ගුණ සිහි කරමිනි.

මේ තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය තම මනසට ළඟා කර ගනී. ඒ තුළින් චර්යාවන් සකස් කර ගනී. නොමගට ගොස් තිබෙන සිත සුමගට ළඟා කර ගැනීමට හැකියාව ඇත. පුද්ගල සමාජය ම මෙසේ බුද්ධානුස්සති භාවනාව සමඟ සම්බන්ධ වන්නේ නම් සමාජයේ ස්වයං පාලනයක් නිරායාසයෙන් බිහි වේ.

මෙත්තානුස්සතිය යනු සියලු ම දෙනා කෙරෙහි මෛත්‍රිය වැඩීමයි. සමාජයේ මිත්‍ර අමිත්‍ර දෙපිරිසට ම මෙත් වැඩීම තුළින් ඊර්ෂ්‍යාව, ක්‍රෝධය, වෛරය සහ පළිගැනීම සමාජයෙන් දුරස් වෙයි.

අසුභානුස්සති භාවනාව තුළින් සිදු වන්නේ දෙතිස් කුණපපකොට්ඨාස තුළ පවතින නිසරු බව මෙනෙහි කිරීමයි. ඒවා කිසිදු හරයක් නැති දෑ ලෙස සලකා භාවනා කිරීම තුළින් සිරුර පිළිබඳ ව පවතින ඇල්ම දුරස් වෙයි. මේ නිසා රාගය, කාමය, තෘෂ්ණාව, පුද්ගලයාගේ සිතින් බැහැර වෙයි.

ඉපදීමත් සමඟ මරණය ද අනිවාර්ය බව සිහි කිරීම මරණානුස්සති භාවනාව තුළින් සිදු කරයි. ජීවිතය පිළිබඳ ඇල්ම ආශාව ඒ තුළින් දුරස් වෙයි. සමාජයේ සෑම දෙයකම ස්වභාවය අනියත බව මෙයින් තේරුම් ගනී.

සමස්තයක් ලෙස භාවනාව පුද්ගල සන්තානය සුවපත් කිරීමට මහෝපකාරී වෙයි. බෞද්ධාගමෙහි උගන්වන ස්වයං පාලනය පිළිබඳ ව බුදුරජාණන් වහන්සේ විවිධ අවස්ථාවල දී කර තිබෙන දේශනා අදාළ කර ගත හැකි වෙයි.

"චේතනාහං භික්ඛවේ කම්මං වදාමි
චේතයිත්වා කම්මං කරෝති
කායේන වාචාය මනසා"

මෙම දේශනාව තුළින් ගම්‍ය වන්නේ චේතනාව ම කර්මය වන බවත්, චේතනාව තුළින් යම් යම් ක්‍රියාවන් කිරීමට පෙළඹෙන බවත් සහ සිත කය වචනය යන තිදොර එම ක්‍රියාවන් කිරීමට මූලික වන බවත් ය.

සිතෙන් යහපත් දෙයක් සිතා එම යහපත් සිතිවිල්ල ක්‍රියාවට නැංවීමට කය හෝ වචනය උපයෝගී කර ගනී. එවන් සමාජයක් ස්වයං පාලනයක් සහිත සමාජයක් වෙයි. එසේම සිතෙන් අකටයුත්තක් අයහපත් සිතිවිල්ලක් සිතා එම සිතිවිල්ල කයෙන් හෝ වචනයෙන් ක්‍රියාවට පරිවර්තනය කරයි නම් එම සමාජය හෝ පුද්ගලයා පාලනය කිරීමට වෙනත් බලවේගයක් පැවැතිය යුතු ය. එබැවින් මෙම ස්වයං පාලනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම මුළුමනින් ම මනස මුල් කර ගෙන සිදු කරන ක්‍රියාවලියක් බව පෙන්විය හැකි ය.

සමස්ත සමාජයේ සිදුවන සෑම ක්‍රියාවලියක්ම සිත කය වචනය පදනම් කර ගෙන සිදු වන බැවින් එම තිදොර සංවර කර ගැනීම තුළින් ස්වයං පාලනයක් සිදු වන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ අනු දැන වදාරා ඇත.

"කායෙන සංවරෝ සාධු
සාධු වාචාය සංවරෝ
මනසා සංවරෝ සාධූ
සාධු සබ්බත්ථ සංවරෝ"

කය සංවර කිරීම, වචනය සංවර කිරීම සහ මනස සංවර කිරීම මගින් පුද්ගලයාගේ (කායික, වාචසික, මානසික) පාලනයක් සිදු වන බව ප්‍රකාශ කරයි. සමාජ පාලනයට ඉතාම වැදගත් දේශනයක් ලෙස මෙය දැක්විය හැකි ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ තම දහම තුළින් පුද්ගල ස්වයං පාලනයට අදාළව දේශනා කළ වටින දහම වූයේ පංච ශීලයයි. බෞද්ධයකු වන සෑම අයෙකුම මැනවින් පිළිපැදිය යුතු දහමක් ලෙස සැලකෙන පංච ශීලය පුද්ගල කායික හා ආධ්‍යාත්මික සංවරය සඳහාම දේශනා කරන ලද්දකි.

ආටානාටිය සූත්‍රයෙහි සඳහන් වන අන්දමට උසස් මධ්‍යම සහ පහත් බොහෝ අමනුෂ්‍යයෝ බුදුරජාණන් වහන්සේට ප්‍රිය බවක් නොදක්වති. ඊට හේතුව උන්වහන්සේ පංච ශීලය ආරක්ෂා කරන්නැයි උගන්වන බැවිනි.

පංච ශීල ප්‍රතිපදාවට ප්‍රිය නොකරන අය ඇත්තේ අමනුෂ්‍යයන් අතර බව ඉන් පැහැදිලි වෙයි. පන්සිල් නොරකින මිනිසා වැටෙන්නේ ද ඒ ගණයටයි. පංච ශීලය යනු ආගමික වශයෙන් බෞද්ධ සංකල්පයක් වුවද සමාජමය වශයෙන් සාර්ව සදාචාරාත්මක ඉගැන්වීමක් වීම ඊට හේතුවයි.

බුදුරාජාණන් වහන්සේ බෞද්ධයකු විසින් නිරන්තරව ම පංච ශීලය රැකිය යුතු බව දේශනා කළ අතර විශේෂ අවස්ථාවක දී ශික්ෂා පද අටක් හෝ දහයක් ආරක්ෂා කිරීම වැදගත් වන බව දේශනා කර තිබේ.

"සබ්බේ තසන්ති දණ්ඩස්ස
සබ්බේ භායන්ති මච්චුනෝ
අත්ථානං උපමං කත්වා
න හනෙය්‍ය නඝාතයෙ"

සියලුම සත්ත්වයෝ දඬුවමට බිය බවත්, එසේම මරණයට බිය බවත් එනිසා කිසිදු සත්ත්වයකුට තමාට තමා උපමාකර දඬුවම් නොකළ යුතු ය. කිසිදු සත්ත්වයකු මරණයට පත් නොකළ යුතු ය.

අද ලෝකයේ සියලු ම අපරාධ අතර ප්‍රාණඝාතය තරම් අකුසලයක් වන අපරාධයක් නොමැත. පුද්ගලයකුගේ ජීවිතය අහිමි වීම හෙවත් ජීවත් වීමේ අයිතිය තහවුරු වීමක් නොමැති වීම නිසා එයින් සමස්ත සමාජ පද්ධතියටම සිදු වන පාඩුව අති මහත් ය. මේ නිසා අභය දානය දීම තරම් තවත් කුසල කර්මයක් නැත.

පංච ශීලයේ අඩංගු මෙම ශික්ෂා පද ආරක්ෂා කරන සමාජයක් දැහැමි සමාජයක් වේ. එවැනි සමාජයකින් මානව සංහතියටම සේවයක් මිස අහිතක් සිදු නොවේ. සමස්ත සමාජයට එසේ ක්‍රියාත්මක වීමේ දී සමාජ ස්වයං පාලනයක් තුළින් දැහැමි සමාජයක් ගොඩ නැගෙනු ඇත. සැපසේ ජීවත්වීමේ අයිතිය තහවුරු වීමත්, සත්‍යවාදි වීමත් නිසා සමාජයේ යථාවත් පැවැත්ම තහවුරු වන අතර තමාට සාපේක්ෂව සිතා අනුන් වෙත යහපත උදා කිරීමට පසුබිම සැකසේ.

කෙනෙකු දුකට හෝ වේදනාවට පත් කිරීම සදාචාරාත්මක ලෝකයේ දී ඉතා බරපතල ලෙස ප්‍රතික්ෂේප කරයි. නූතන මානව හිමිකම් ලෙස නීතිගත වන්නේ අතීතයේ බුද්ධ දේශනාවෙන් ඇති වූ මානවීය උත්තරීතර පැවැත්මයි.

බෞද්ධ සමාජය තුළ ශ්‍රාවක සමූහයා ප්‍රධාන කාණ්ඩ දෙකකට වෙන් කර තිබෙන බව අපි දනිමු.

i. පැවිදි ශ්‍රාවක පිරිස
ii. ගිහි ශ්‍රාවක පිරිස

භික්ෂු භික්ෂුණී දෙපිරිස ඇතුළත් පැවිදි ශ්‍රාවක පිරිස බ්‍රහ්මචාරී ජීවිතයක් ගත කරන බැවින් මෙම පංචශීල ශික්ෂා පද උන්වහන්සේලාට අදාළ නොවේ. එහෙත් උපාසක උපාසිකා වශයෙන් හඳුන්වන ගිහි ශ්‍රාවක පිරිස විසින් මනා ලෙස සුරැකිය යුතු ශික්ෂා ලෙස පංචශීලය නම් කළ හැකි ය.

පුද්ගලයා වැරදි කාමයෙහි යෙදීමෙන් පුද්ගල විසංවිධානයට වඩා සමාජ විසංවිධානයක් සිදු වන බව අවබෝධ කර ගත යුතු වෙයි. ස්වාමි-භාර්යා විශ්වාසය බිඳවැටීම නිසා පවුලේ සමගිය, සෞඛ්‍යය බිඳ වැටේ. අන්‍යෝන්‍ය සුහදතාව බිඳ වැටේ. සමස්ත සමාජ පද්ධතිය ම අවුල් වියවුල්කාරී තත්ත්වයකට පත් වේ.

වර්තමාන ලෝකයේ පවුල් විසංවිධානයට හා බරපතල කාම අපරාධ හා ගැටුම්වලටත් මූලික හේතුව කාම මිථ්‍යාචාරය යි. බොහෝ පවුල් බිඳ වැටීම නිසා දූ දරුවන් අනාථ භාවයට පත් වීම මෙන් ම සමස්ත සමාජයේ සදාචාර රාමුව බිඳ වැටීම ද කාම මිථ්‍යාචාරය නිසා ඇති වී තිබෙන බරපතල සමාජ ව්‍යසනයකි. සමාජයක් චිරාත් කාලයක් පැවැත්මට අවශ්‍ය මූලික

නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා ය

අඩිතාලම වැටී ඇත්තේ මූලිකව ම පවුල හා සම්බන්ධ වූ පති පතිනියන්ගේ සදාචාරය හා සම්බන්ධ ක්‍රියා කලාපය මත ය. යුවතිපති විශ්වාසය බිඳ වැටීම තුළින් සමාජ විසංවිධානයක් නිර්මාණය වෙයි. ඒ නිසා සදාචාරාත්මක බෞද්ධ සමාජයක් සඳහා පංචශීලයේ තෙවැනි ශික්ෂා පදය රැකීම අතිශයින් ම මහෝපකාරී වෙයි. ඒ තුළින් ස්වයං විනයක් සමාජයේ නිර්මාණය වන අතර සමාජය තුළ ද ස්වයං චර්යා පාලනයක් නිරායාසයෙන් ගොඩ නැගෙනු ඇත.

භාෂාව හා කථනය සම්බන්ධ සිව්වැනි ශික්ෂා පදය ද මනාව ආරක්ෂා කළ යුත්තකි. මිනිස් සබඳතා විනාශ කරන භාෂාමය ක්‍රියාවලිය මුසාවාදය වන බැවින් මුසාවාදයෙන් වැළකීම සමාජ සත්ත්වයකුට අත්‍යවශ්‍ය ම කාරණයක් බව පෙන්වා දිය හැකි ය.

බොරුව යනු නිර්මාණශීලී භාෂාමය ප්‍රකාශනයකි. "මිනිස් සබඳතා විනාශ කරන භාෂාමය ක්‍රියාවලිය මුසාවාදය" ලෙස ද මෙය නිර්වචනය කළ හැකි ය. බොරු කියන්නාට නොකළ හැක්කක් නොමැත. පංචශීලයේ අඩංගු අනෙකුත් සිල්පද හතරම පහසුවෙන් බිණ්ඩනය කළ හැක්කේ බොරු කියන්නාට පමණි. බොරුවක් ප්‍රකාශ කිරීම යනු අනිවාර්යයෙන් ම තමන් නොකරන හෝ සිදු නොවූ දෙයක් සත්‍යයක් ලෙසින් වචනයෙන් එළිදැක්වීම යි.

පන්සිය පනස් ජාතක පොතේ දැක්වෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පෙර ආත්මභවයන් පිළිබඳ විමසීමකි. උන්වහන්සේගේ බෝධිසත්ව ජීවිතයේ යහපත් වූ ගති පැවැතුම් මෙහි විස්තර වශයෙන් දක්වා ඇත. ඒවා පුද්ගල ජීවිතයට සම්බන්ධ කර ගැනීම තුළින් හොඳ සමාජ පාලනයකට මග හෙළිකර දෙයි. ජාතක පොතේ එන සෑම ජාතක කථාවක්ම මේ සඳහා නිදසුන් ලෙස ගත හැකි ය.

විමානවත්ථුප්පකරණය තුළින් කියවෙන්නේ හොඳ වැඩ කර මිය ගිය අය දිව්‍ය ලෝකයේ ඉපදී සිටින ආකාරය පිළිබඳවත්, ඔවුන් දිව්‍ය ලෝකයේ ඉපදීම සඳහා හේතු වූ කුසල කර්ම පිළිබඳවත් පැහැදිලි කිරීමකි. එසේ ම පේතවත්ථුප්පකරණය තුළින් දක්වා තිබෙන්නේ අපායගාමී අකුසල කර්ම කළ අය තමන් කරන ලද අකුසල කර්මය නිසා අපායගාමී වූ ආකාරය පිළිබඳව යි.

මෙසේ බෞද්ධ සාහිත්‍ය අධ්‍යයනය කිරීමෙන් සමාජයේ පුද්ගලයන් ඒවායේ අඩංගු යහ චර්යා තමාගේ ජීවිතයට සම්බන්ධ කර ගත යුතු වෙයි. ඒ තුළින් සමාජය දුශ්චරිතවලින් බැහැර වී යහපත් චරිත සකස් කර ගනී. මේ අනුව බෞද්ධ සාහිත්‍ය අධ්‍යයනය කිරීමෙන් ස්වයං පාලනයකට මඟ හෙළි කර දෙයි.

බෞද්ධ සිද්ධස්ථානවල දක්නට ලැබෙන චිත්‍ර මූර්ති සහ කැටයම්වලින් ද සමාජ පාලනය සඳහා කිසියම් පිටිවහලක් ලැබී ඇත. මේ සඳහා දැක්විය හැකි උදාහරණ නම් විහාර මන්දිරවල නිර්මාණය කර ඇති අපාය සහ දිව්‍ය ලෝක දැක්වෙන නිර්මාණයන් ය. මාතලේ අළුවිහාරය, මාතලේ කවටයාමුන විහාරය, මාතර වැවුරුකන්නල විහාරය යන ස්ථානයන්හි අපාය මූර්තිමත් කර ඇත.

මෙම විහාරස්ථානවල විහාර මන්දිරයන්හි ඇඳ තිබෙන අපාය දැක්වෙන සිතුවම් නැරඹීමෙන් දුශ්චරිතයෙන් පුද්ගලයා දුරස් වෙයි. එසේම දිව්‍යලෝකවල ස්වභාවය නැරඹීමත් සමඟ සුචරිත ගැමි පිරිසක් සමාජයේ බිහි විය හැකිය. එය පුද්ගල ස්වයං පාලනයට ඉවහල් වේ.

හොඳ නරක පිළිබඳ ව බෞද්ධ නිර්ණායක ද අපි මෙහි දී අවධාරණයට යොමු කරමු. පස්පව්වලින් සහ දස අකුසල්වලින් වෙන් වන්නා හොඳ පුද්ගලයකු ලෙස ද පස් පව්වල හා දස අකුසලේ නියලෙන්නා පාපී නරක පුද්ගලයකු ලෙස ද පිළිගනී. බුදු දහමට අනුව 'කුසල්' ලෙස සලකන්නේ කිසියම් දක්ෂතාවකින් යුක්ත යහපත් ක්‍රියාවන් ය. හොඳ යහපත් දේ කිරීමට යම් දක්ෂතාවක් පැවැතීම අවශ්‍ය වෙයි. නරක අයහපත් යමක් කිරීමට දක්ෂතාවක් අවශ්‍ය නොවේ. එවැනි ක්‍රියාවක් කිරීමට පහසු ය. බුදුරජාණන් වහන්සේ අම්බලට්ඨික රාහුලෝවාද සූත්‍රයේ දී රාහුල හිමියන්ට ක්‍රියාවක ප්‍රතිඵල දෙස බලා හොඳ නරක තීරණය කරන ලෙස මෙසේ දේශනා කළ සේක. "මගේ ක්‍රියාව මට දුක් පිණිස ද මටත් අනුන්ටත් දුක් පිණිස ද වේ නම් එය අකුසල් දුක් විපාක ලැබෙන නිසා එය නොකළ යුතු ය." කයින් වචනයෙන් සිතින් ක්‍රියාවක් කිරීමට පෙර කරන අවස්ථාවේ දී ද එයින් පසුව ද මේ අයුරින් සිතා බලා කුසලයේ යෙදිය යුතු ය, අකුසලින් වෙන් විය යුතු ය, යනුවෙන් ඉන් කියැවේ. රාහුල හිමියන්ට බුදුරජාණන් වහන්සේ කැඩපතක් උපමා කොට කැඩපත දෙස බලා තම මුහුණේ අඩු පාඩු සකසා ගන්නා මෙන් තමා නිරත ක්‍රියා පිළිබඳ ව ද එසේ ම සිතිය යුතු යයි පැවසූ හ.

අංගුත්තර නිකායේ ආධිපත්‍යය සූත්‍රයේ දී ආධිපත්‍ය 3ක් දේශනා කළේ ද හොඳ නරක පිළිබඳ ව දැනුවත් කිරීමට ය.

i. අත්තාධිපතෙය්‍යය - යමක් කිරීමට පෙර තමන්ගේ අදහස් හා ගැලපේ දැයි යන්න විමසා බැලීම.

ii. ලෝකාධිපතෙය්‍යය - යමක් කිරීමට පෙර ලෝකයාට අනුව එම ක්‍රියාව කොතරම් ගැලපේ ද යන්න විමසා බැලීම.

නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා ය

iii. ධර්මාධිපත්‍යය - සමාජ ධර්මවලට අනුව තමා කරන ක්‍රියාව කොතරම් ගැලපේ දැයි විමසා බැලීම.

මේ අනුව සූත්‍ර දේශනාවල වැඩිපුර දක්නට ලැබෙන්නේ පුද්ගලයින් ස්වයං පාලනයට අදාළ ධර්මය ඇතුළත් අනුශාසනාවන් ය. තවත් එක් අවස්ථාවක දී උන්වහන්සේ ස්වයං පාලනයක් ඇති වීම සඳහා තමා තුළ පිහිටුවා ගත යුතු ධර්ම කොටස් 4ක් දේශනා කර ඇත. ඒවා ඉතා කෙටියෙන් මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

i. අප්පකිච්චතා - (මඳ අවශ්‍යතාවන් ඇති බව)
ii. සන්තුලිතා - (ලද දෙයින් සතුටු වීම)
iii. සල්ලෙකතා - (සැහැල්ලු ගතිපැවතුම් ඇති බව)
iv. සුභරතා - (පහසුවෙන් පෝෂණය කළ හැකි බව)

වසළ සූත්‍රයේ දී පුද්ගලයා වසළයෙක් වන ආකාරයත් පරාභව සූත්‍රයේ දී පුද්ගලයාගේ පිරිහීම සිදු වන ආකාරයත් සහ සිගාලෝවාද සූත්‍රයේ දී අපාය මුඛ හය සහ භෝග විනාශ මුඛ හය ආදී කරුණු සවිස්තරාත්මක ව අධ්‍යයනය කළ විට සමාජයේ ස්වයං පාලනයක් නිරන්තරවම ගොඩ නැගෙයි.

සියලු බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ ප්‍රධානතම අනුශාසනාව පිළිබඳ ව ධම්ම පදයේ සඳහන් වේ.

"සබ්බ පාපස්ස අකරණං
කුසලස්ස උපසම්පදා
සචිත්ත පරියෝදපනං
ඒතං බුද්ධානසාසනං"

එනම් සියලු පව් නොකිරීම ද කුසල් ඉපිද වීම ද තම සිත දමනය කිරීම ද සියලු බුදුවරුන්ගේ අනුශාසනය බවයි. සමාජයේ ස්වයං පාලනය ඒ මගින් ගොඩනැගෙන බව දක්නට පුළුවන.

බුදු සමයේ ඇති සුවිශේෂී බව වන්නේ බාහිර පාලනයකට වඩා තත්ත්වාබෝධයෙන් යුක්තව තමා විසින්ම ඇති කර ගන්නා ස්වයං පාලන අධිකාරය ඇගයීම යි. ඉන් ලැබෙන සංයත පැවැත්ම සියලු බාධක ජය ගනිමින් ලබා ගන්නා පුළුල් තත්ත්වාවබෝධය වෙත පුද්ගලයා යොමු කරන බවයි.

අභ්‍යාසය

1. "අතීත සමාජ පාලන ක්‍රම සාර්ථක වීමට දසරාජ ධර්මය ඉමහත් බලපෑමක් සිදු කරන ලදී " මෙම අදහස විචාරයට භාජනය කරමින් එහි යහපත් අංශ අගයන්න.

2. අතීත සමාජ පාලන රටාව නෛතික ආධිපත්‍යය දක්වා පරිණාමය වූ ආකාරය විස්තර කරන්න.

3. ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක එක් එක් අධිකරණ ආයතන නම් කර ඒවායේ අධිකාරි බලයේ සීමා පැහැදිලි කරන්න.

4. භාවනාව තුළින් සිදුවන සිත පාලනය නිරායාසයෙන්ම මනා සමාජ පාලනයට මග සලසයි. මෙම ප්‍රකාශය නූතන සමාජ වාතාවරණ ඇසුරින් පැහැදිලි කරන්න.